

sitionis hæc actualitas, quam essentia intelligitur habere ab esse. Et urgetur amplius hæc difficultas in ipsamet existentia creata; illa enim est ens creatum, unde necesse est ut etiam in illa locum habeat hæc compositio; nam illa est potentialis, et potest interdum esse, interdum non esse, et tamen in illa non potest intelligi compositio ex essentia et esse, alias procederetur in infinitum.

12. *Dissolvitur.*—Respondetur primo, non esse necessarium ad compositionem rationis, ut extrema sint vel concipiantur tanquam entia realia actualia, præsertim præcise sumpta, et quatenus unum non includitur in conceptu alterius, sed satis esse quod extrema sint rationes aliquæ reales aptæ ad existendum aliquo modo. Quod patet aperte in compositione rationis ex natura specifica, et differentia individuante; natura enim specifica, ut præcisa per conceptum ab omnibus differentiis individuantibus, non est ens actu, sed solum ratio quædam realis apta ut sit actu in individuis (loquimur autem de illa compositione, ut rebus realibus attribuitur, seu ut habet terminum realem). Igitur quod extrema sint entia realia in actu, est quidem per se necessarium ad compositionem realem; ad compositionem autem rationis minime. Unde potest triplex compositio rationis distingui. Una, quæ sit ex extremis, ut in re ipsa sunt entia in actu, licet non sint actu distincta. Alia, quæ sit inter extrema realia quidem aptitudine seu formalitate reali objectiva, abstrahentia tamen ab actualitate existentia. Alia denique quæ sit quasi media, ita ut unum extremum ejus sit solum ratio aut essentia realis præcise concepta, aliud vero sit existentia actualis. Et hæc responsio est optima, et satis conformis modo concipiendi.

13. Secundo vero dici posset, non omnem compositionem rationis esse ex extremis, quæ mutuo se excludunt, seu quorum neutrum includitur in conceptu alterius, sed satis esse ut unum possit ab alio præscindi, quamvis alterum e converso non possit. Sic enim substantia est aliquo modo composita secundum rationem, quia *resolvi* potest in duos conceptus entis, et modi per se, quamvis in conceptu modi necessario includatur ens. Sic ergo dicetur in præsentia. Et utroque modo potest confirmatio de ipsa existentia expediri; primo enim dici potest satis probabiliter, existentiam actualem, hoc ipso quod ab exercitio actualiter existendi abstrahitur, confundi cum ipsa essentia, et ideo existentiam

ut exercitam non concipi ut compositam, sed ut simplicem modum componentem ens in actu creatum. Quapropter, cum dicitur hæc compositio esse de ratione entis creati, intelligitur vel de eo quod concipitur ut id quod est, et non ut præcisa ratio essendi, vel intelligitur cum proportionem, scilicet, compositionem hanc esse de ratione entis creati, ut compositi per illam, vel ut componentis. Vel secundo dici potest, in ipsamet existentia posse concipi hanc compositionem sine processu in infinitum, quia ipsa, dum est ratio essendi essentia, etiam est ratio essendi sibiipsi, ut in superioribus fusius tractatum est.

Quomodo esse creaturæ sit esse receptum.

14. Tertia objectio erat, quæ tacta est in dicta secunda ratione primæ sententiæ, quia ex dictis sequitur, esse creaturæ non esse receptum in aliqua potentia receptiva, sed esse subsistens; ex quo ulterius inferebatur esse perfectissimum et infinitum, quia non habet unde limitetur. Prima sequela probatur, quia si in re ex esse et essentia non fit compositio tanquam ex actu et potentia, ergo in re ipsum esse non est actus receptus in potentia; ergo est irreceptus, et in se subsistens. Hæc difficultas imprimis non procedit de esse accidentium; nam hoc est receptum in subjecto. Deinde non procedit de esse formæ substantialis materialis; nam hoc etiam receptum est in materia, a qua limitari potest. Atque eadem fere ratione non procedit de esse animæ rationalis, qui, licet non recipiatur in materia ut pendens ab illa, tamen coaptatur illi, et per habitudinem ad illam limitari potest. Ex quo ulterius fit, multo minus procedere rationem in esse ipsius materiæ, quod multo est imperfectius quam esse formæ, magisque potest per habitudinem ad formam limitari, quam esse ipsius formæ per habitudinem ad materiam. Unde hoc ipsum fere dicunt de essentia et esse, qui realiter illa distinguunt; aiunt enim, esse limitari per essentiam cujus est actus, et essentiam per esse, quia est potentia receptiva illius. Præterea hinc facile cessat illa difficultas in esse totius substantiæ compositæ; limitabitur enim ex partibus componentibus; non enim potest esse illimitatum, quod ex limitatis partibus constat.

15. Solum ergo restat esse Angelorum, de quo fatendum est, non esse proprie receptum in subjecto proprie sumpto, nec secundum

partem, quia est indivisibile, nec secundum se totum, quia est substantiale et completum; dici tamen potest illud esse receptum in supposito ex natura rei distincto ab ipso esse essentia, idque satis esse ut sit limitatum et finitum. Quod in hunc modum potest declarari, nam aut loquimur de esse solius naturæ angelicæ, aut de esse subsistentiæ ejus, aut de adæquato esse totius suppositi. Esse naturæ recipitur in supposito ex natura rei distincto ab ipsa, et ex hac parte limitatur, quia in compositionem trahitur, et per talem subsistendi modum limitatur ac determinatur. Esse vero ipsius subsistentiæ ex eo clare limitatur, quia solum est modus quidam talis naturæ. Denique completum esse totius suppositi, cum compositum sit ex limitatis extremis, limitatum etiam esse necesse est. Sic igitur non oportet ut esse creaturæ illimitatum sit, quamvis sit irreceptum in subiecto.

16. Quod vero infertur, fore subsistens variis modis potest intelligi. Primo, quod essentialiter et adæquate ac per seipsum sit esse subsistens. Secundo, quod sit subsistens quasi denominative per aliquem modum seu terminum sibi intrinsicum. Hoc posteriori modo in nulla sententia negari potest, quin esse creatum, si sit substantiale et completum, natura sua sit subsistens, quia non est inhærens, nec ab aliquo alio sustentatum, sed propria subsistentia terminatum. Et quia hæc subsistentia ex natura rei distinguitur a tali esse, et ab illa habet quod subsistat, ideo voco illud denominative subsistens, et non essentialiter. Et hic modus esse subsistentis nullam indicat infinitatem vel illimitationem in tali esse, cum sit imperfectus modus subsistendi, et cum compositione aliqua. Priori autem modo fatemur, solum esse Dei esse sic subsistens actu, seipso essentialiter ac per se primo, quod habet ex vi suæ infinitatis. Neque ex eo quod in creatura compositio ex esse et essentia non sit realis, sequitur quod illius esse sit subsistens illo modo; nam si sit sermo de esse naturæ substantialis, hoc non subsistit nisi per modum superadditum; si vero sermo sit de esse ipsius subsistentiæ, illud non est proprie subsistens, sed ratio subsistendi; si denique sit sermo de toto supposito, illud quidem est subsistens, non tamen per se primo et adæquate, sed per quemdam alium terminum seu modum suum. Atque ita omnino satisficit difficultati propositæ, etiam si admittamus nonnulla principia,

quæ nondum satis demonstrata sunt, ut quod esse subsistens sit proprium divini esse, vel quod requirat infinitam perfectionem.

17. Aliter vero posset responderi, dupliciter intelligi esse irreceptum: uno modo, quod sit irreceptum, tam in aliquo quam ab aliquo, et hoc modo non sequitur, ex nostra sententia, quod esse creaturæ sit irreceptum, ut per se constat, et de tali esse recte dicitur esse infinitum, quia est esse independens, et non participatum, sed potius fons totius esse participati, et tale esse merito singulari modo potest appellari ipsum esse subsistens, quia, cum non sit participatum, ex se est ac subsistit cum omni perfectione essendi, et hoc sensu recte dicitur esse proprium Dei, quod sit ipsum esse subsistens. Alio vero modo dici potest esse irreceptum in aliquo, quamvis sit receptum ab aliquo, et hoc modo conceditur, esse creatum posse esse irreceptum; nego tamen inde sequi, quod sit illimitatum ac infinitum. Tum quia, licet sit irreceptum in subjecto, solum est subsistens per compositionem aliquam cum ipsa subsistentia; ex quo non potest colligi infinitas, ut in priori responsione declaratum est; tum etiam quia non esset purus actus, sed per participationem. Sed, inquiunt, si esse est participatum, ergo ab aliquo participatur; ergo participatur ab essentia, cujus est esse; ergo oportet esse distinctum ab illa, et realem compositionem cum illa facere. Respondetur ex Alexand. Alensi supra, quando esse creatum dicitur esse per participationem, *non esse imaginandum, quod una res sit quæ participat, sicut essentia, et alia quæ participatur, sicut esse, sed quia una et eadem res est realitas modo participato, et per vim alterius, sicut per vim agentis; hæc enim realitas de se non est nisi sub modo possibili; quod autem sit et possit vocari actus, hoc habet per vim agentis.* Et declaratur hoc ipsum in ipsamet essentia vel substantia creata; est enim essentia, et substantia per participationem, non quia ab alia re vel substantia participetur subjective (ut sic dicam), sed solum quia effective est a divina substantia, cujus est quædam participatio.

18. Sed instabatur, quia esse non receptum in aliquo non habet unde limitetur; quia neque a receptiva potentia, neque ab aliqua differentia contrahente. Ad hoc uno verbo sufficienter responderi posset, seipso, et ex vi entitatis suæ esse limitatum et unitum, neque indigere aliquo limitante vel contra-

hente, in re distincto a seipso, sed intrinsece natura sua esse tantæ perfectionis per suam formalem entitatem; extrinsece vero limitari a Deo, vel effective, quia ab eo recipit tantam perfectionem essendi, et non majorem, vel ut a causa exemplari, quia commensuratur tali ideæ divinæ repræsentanti tantam perfectionem, et non majorem. Ut vero hoc magis declaretur, distinguere possumus duplicem contractionem seu limitationem, unam metaphysicam, et alteram physicam. Metaphysica contractio non requirit distinctionem actualem ex natura rei inter contractum et contrahens, sed ad illam sufficit distinctio conceptuum cum aliquo fundamento in re, et hoc modo (si velimus cum multis loqui) admittere possumus, essentiam finiri et limitari in ordine ad esse, et, e converso, ipsum esse finiri ac limitari, quia est actus talis essentiæ. Nam sub distinctis rationibus, seu in diverso genere causarum, non repugnat hic circulus; sicut in ipsamet essentia distinguimus genus, et differentiam, per quam species constituitur ac limitatur ad talem ac tantam perfectionem, et ipsa differentia, ut differentia est, dici potest limitari in ordine ad tale genus, cujus est actus, et e converso. At vero, physice loquendo, si essentia sit simplex, substantialis, et completa, ut est substantia angelica, revera non indiget aliquo formaliter ac intrinsece limitante, præter seipsam; sed sicut substantia composita limitatur a suis intrinsecis componentibus, seu principiis (a quibus simul sumptis et unitis in re non distinguitur), quod nihil aliud est quam per suamet entitatem intrinsece limitari, ita substantia simplex creata, physice ac realiter seipsa limitata est. Quam limitationem habet, vel in potentia antequam fiat, vel in actu cum fit. Unde cum existentia nihil aliud sit quam essentia in actu constituta, sicut essentia actualis per seipsam, vel per sua intrinseca principia est formaliter limitata, ita etiam existentia creata limitationem habet ex ipsa essentia, non ut est potentia in qua recipitur, sed quia in re nihil aliud est quam ipsamet actualis essentia.

Inter existentias dari essentialem diversitatem.

19. Ex his intelligitur, sicut essentiæ rerum creatarum differunt specie, ita etiam existentias, quod non negant etiam illi, qui opinantur essentiam et existentiam esse res distinctas. Nam potius asserunt, differentias

essentialium, præsertim in substantiis immaterialibus, sumi per ordinem ad diversa esse, ut sumitur ex Cajetano, de Ente et essentia, c. 6, quod non posset esse verum, nisi in ipsiis existentibus esset diversitas. Item, quia ipsi aiunt existentiam comparari ad essentiam, vel tanquam ad principium intrinsecum a quo manat, vel tanquam ad proprium et connaturale susceptivum; ergo sub utraque ratione, necesse est ut existentia sit proportionata essentiæ, et consequenter quod tanta sit distinctio inter existentias, quanta est inter essentias. Hoc autem multo magis necessarium est juxta nostram sententiam, quia si existentia in re nihil aliud est quam essentia actualis, sicut essentiæ actuales specie distinguuntur, ita necesse est existentias distingui. Dices: ergo sicut in essentiis distinguuntur genera et species, ita possunt in existentibus distingui; nam, sicut omnes essentiæ creatæ conveniunt in communi et transcendentali ratione essentiæ, ita existentia omnes in communi ratione existentia, et sicut quædam essentiæ magis inter se conveniunt quam cum aliis, et deinde inter se differunt, et inde sumuntur varia genera et differentia essentialium, ita plus conveniunt inter se existentia, verbi gratia, Angelorum, quam cum existentibus hominum, et rursus inter se essentialiter differunt; poterunt ergo ab eis abstrahi conceptus generis et differentia. Respondetur in re quidem verum esse, majorem convenientiam seu similitudinem reperiri inter quasdam existentias quam inter alias, imo in hoc eadem fere servari proportionem inter existentias et inter essentias, propter rationes factas. Unde etiam Cajetanus, de Ente et essentia, cap. 4, paulo ante quæstionem 6, ait, actualem existentiam per propria principia ipsius entis constitui, et ideo non esse extraneæ naturæ ab ipso ente. Ex quo necessario fit, habere eandem proportionem similitudinis et differentia ad existentias aliarum rerum, quæ est inter ipsas naturas seu essentias. Et Scotus, in 2, dist. 3, quæst. 3, ait, esse existentia, eo modo quo distinguitur ab esse essentiæ, non esse ex se distinctum nec determinatum, sed determinari ex determinatione essentiæ. Ex quo etiam fit ut tale sit qualis est essentia, talemque proportionem servare unum esse ad alia, qualem habet una essentia ad alias.

20. Nihilominus tamen (ut ibidem ait Scotus) non oportet distinguere differentias existentiarum a differentiis essentialium, neque præ-

dicamentales coordinationes, quia hæc solum distinguuntur proprie in eo quod est, seu quod habet rationem completi entis in unoquoque prædicamento, seu quod concipitur ut ens completum; existentia autem non concipitur a nobis ut id quod est, sed ut quidam simplex modus, quo essentia constituitur in ratione actualis entis. Sicut etiam inter ipsas differentias potest intelligi major aliqua convenientia aliquarum inter se, quam cum aliis, et nihilominus non distinguimus in eis conceptum generis et differentia, sed solum simplices modos, quibus unaquæque differentia determinatur ad propriam et quasi specificam rationem. Sic igitur intelligendum est de existentibus, quantum metaphysice a nobis concipiuntur, ut modi essentialium; possunt enim concipi sub ratione, seu conceptu magis vel minus communi et proprio; in particulari tamen illi conceptus non habent rationem generis et speciei proprie sumpti, sed vel ad hæc reducuntur, vel se habent potius ut conceptus transcendentalis et modus ejus. Atque ita potest etiam metaphysice intelligi, unamquamque existentiam creatam limitari per proprium et particularem modum, per quem ad talem existentiam determinatur. Neque hæc abstractio et determinatio conceptuum repugnat actualitati existentia, quia quamvis existentia in ordine ad essentiam comparatur, ut actus ad potentiam objectivam, nihilominus in ipsa existentia actuali potest concipi similitudo et diversitas cum alia existentia, quæ sufficit ad fundandum prædictos conceptus cum sola distinctione rationis.

Utra sit perfectior, essentia vel existentia.

21. Atque hinc tandem intelligitur, quid sentiendum sit in illa comparatione, quæ a multis controvertitur, inter essentiam et existentiam, utra illarum perfectior sit. Quæ collatio proprie solum habet locum in opinione, quæ admittit distinctionem in re inter essentiam actualem et existentiam; estque diversitas opinionum etiam inter auctores qui illam sententiam sequuntur. Quidam enim sentiunt in omni re existentiam esse perfectiorem essentia, quia est talis actualitas ejus, sine qua essentia nullam haberet perfectionem. Propter quod dixit D. Thomas, 1 part., q. 4, art. 1, ad 3, quod ipsum esse est perfectissimum omnium; comparatur enim ad omnia ut actus, nihil enim habet actualitatem, nisi in quantum est. Et in eadem senten-

tiam trahitur Dionys., cap. 5 de Divin. nom., dicens, quod ipsum esse est maxima omnium perfectionum quas a Deo recipimus. Et Aristoteles, 8 Ethic., cap. 11, vocat ipsum esse maximum Dei beneficium.

22. Alii vero contendunt entitatem essentiæ esse perfectiorem, quia est in unaquaque re veluti substantia ejus; nam existentia solum est quidam modus, seu terminus ejus. Et revera per se est incredibile, esse in homine entitatem aliquam ei connaturalem perfectiorem anima rationali secundum essentiam ejus, secundum quam est ad imaginem Dei, per quam habet formalem ac principalem virtutem efficiendi operationes suas perfectissimas. Item si Theologicè argumentari velimus, Verbum (juxta eorum opinionem) assumpsit essentiam hominis, et non existentiam; ergo, si existentia est id quod est perfectissimum in homine, sequitur assumpsisse Verbum id quod in homine est minus perfectum; quod autem perfectissimum est, in-assumptum reliquisse, quod est valde absurdum. Tandem (juxta illam sententiam) necessario dicendum est essentiam actualem habere propriam entitatem, quæ formaliter et intrinsece est extra nihil, et non per existentiam ipsam, ut in superioribus ostensum est, quia alias non potest in essentia concipi propria entitas, in qua ab existentia distinguatur. Hoc autem posito, evertitur omnino fundamentum, ob quod censi posset essentia minoris perfectionis quam existentia, nimirum, quia ab illa habet omnem actualitatem in ratione entis; est enim hoc falsum et non consequenter dictum in illa sententia, quia necessario ponenda est aliqua actualitas in essentia secundum se; posset ergo in illa superare existentiam. Neque obstat quod existentia ponatur ut terminus vel modus essentiæ, quia inde solum potest colligi excessus secundum quid; sicut etiam subsistentia est modus et terminus essentiæ, et nihilominus est simpliciter minus perfecta, licet secundum quid eam superet, quatenus illam actuat, ut inferius videbimus.

23. Sed quanquam hæc ratio ad hominem, seu ex concessis principiis urgens sit, tamen, absolute loquendo, involvit contraria sententia aliam pugnantiam, nimirum, quod essentia actualis, ut sic, formaliter et intrinsece includat actualitatem in genere entis, sitque extra nihil, et quod non eodem modo includat existentiam, cum proprius conceptus actualis existentia, nec intelligi, nec declarari

possit, nisi per primam actualitatem qua ens in actu distinguitur ab ente in potentia, ut in superioribus late probatum est. Involvitur ergo manifesta repugnantia, cum dicitur essentia, præcisa existentia, includere actualem perfectionem, in qua potest existentiam superare. Quapropter, licet hæc comparatio in re ipsa proprie fiat, supposita in re distinctione, nihil tamen firmum aut constans in ea dici potest, juxta prædictam sententiam. At vero, supponendo existentiam in re non distingui ab essentia, constat non habere locum prædictam comparisonem, secundum rem ipsam et de essentia actuali loquendo, quia cum sint idem, non potest una esse perfectior altera, vel minus perfecta. Quod si secundum rationem aut præcisionem mentis illa duo comparentur, præfertur existentia essentiæ, quia præcisa existentia non intelligitur manere essentia in actu, sed potentia tantum, et quia nihil est actu perfectum, nisi quod actu est, ideo dicitur ipsum esse perfectio perfectionum omnium, et maxima omnium perfectionum. Et hoc modo interpretatur Dionysius D. Thomas, quæst. 20 de Veritate, art. 2, ad 3, ubi ait esse dici nobiliter quam vivere vel intelligere, si fiat comparatio, separato per intellectum esse a vivere. Quapropter, si comparatio fiat inter existentiam præcise conceptam ut modum, et essentiam, ut actu existentem, sic essentia concipitur ut quid perfectius, quia concipitur ut id quod est, seu ut includens totam perfectionem essentiæ et existentia.

Quæ compositio sit de ratione entis creati.

24. Quarta objectio erat, quæ in tertia ratione proposita est, in sect. 4, in favorem secundæ sententiæ. In qua petitur an aliqua compositio sit de ratione entis creati, et quænam illa sit. In qua re breviter notandum est, sermonem esse posse, aut de compositione secundum rationem, aut de compositione reali, quæ ex rebus realiter, aut ex natura rei distinctis consurgit. Rursus loqui possumus de ente creato, aut prout in re ipsa existit, aut prout mente præscinditur secundum aliquam rationem, quæ præcisio interdum fundari potest in distinctione aliqua, quæ in re ipsa sit, ut cum præscindimus naturam a supposito, vel substantiam ab accidente; interdum vero fundari potest in aliqua convenientia, vel proprietate, aut eminentia rei absque actuali distinctione, ut quando

præscindimus genus a differentia, et similia.

25. Dicendum ergo est, de ratione entis creati in re ipsa existentis, esse compositionem rationis, seu potius fundamentum ejus; hoc enim modo compositio ex esse et essentia est de ratione entis creati, ut supra declaratum est. Rursus dicendum est, nullum esse ens creatum, quod, prout reipsa existit, non includat compositionem aliquam realem, ex natura rei loquendo; eam vero compositionem non esse ex esse et essentia, sed ex aliis rebus aut modis realibus. Declaratur inductione; nam substantia creata prout naturaliter existit a parte rei, includit compositionem ex natura et supposito, de qua infra dicendum; accidens vero, cum naturaliter existat in subjecto, includit compositionem cum illo, et in sese includit compositionem cum ipsa actuali inhærentia, tanquam cum modo entitatis suæ (loquimur enim de proprio accidente realiter a substantia distincto). Quocirca, etiamsi consideremus, substantialem naturam supernaturali modo existentem, ut est humanitas in Verbo, etiam in illa inveniemus realem compositionem, non tantum ex suis partibus, sed etiam cum Verbo, et cum modo unionis quem habet ad Verbum. Et similiter in accidentali forma supernaturali modo existente, ut est quantitas Eucharistiæ, inveniemus (juxta probabilem sententiam) compositionem ex identitate accidentis cum modo per se existendi, impossibili cum actuali inhærentia.

26. Rursus omni enti creato necessaria est actualis dependentia a prima causa, quæ dependentia est ex natura rei distincta ab ente, quod per eam fit vel conservatur, ideoque cum illo facit compositionem realem, quæ inseparabilis est ab omni ente creato actu existente, quia neque tale ens esse potest sine aliqua dependentia, nec ipsa dependentia esse potest sine aliquo termino. Tandem probabile est, nullum esse possibile ens creatum, quod in re ipsa non habeat compositionem aliquam ex subjecto et accidente, nam si tale ens sit accidens verum, aut modus realis accidentalis, necessario requirit subjectum cum quo faciat compositionem, ut per se notum est; si vero sit substantia, cum necessario sit finita, necessario habere debet definitum locum seu ubi vel præsentiam localem, secundum quam potest recipere mutationem, et ideo necesse est esse distinctam ab illa, et facere compositionem

cum illa. Et eadem ratione potest habere compositionem cum accidentibus realiter distinctis. An vero hoc sit necessarium in omni substantia creata vel creabili, non satis constat, nec videtur posse demonstrari ex sola ratione entis creati ut sic, quamvis probabilior sit sententiæ, quæ hoc affirmat, de qua nonnulla diximus supra, disp. 18, agentes de potentiis, quæ sunt principia proxima per quæ creaturæ agunt, et aliqua addemus infra de quantitate et qualitate disputantes. Ex his ergo satis constat, in omni ente creato prout in re ipsa existit, inveniri compositionem realem, quæ non fundatur in distinctione esse ab essentia, sed fundatur in aliis distinctionibus rei existentis ab aliquo modo suo, vel ab aliquo accidente, quæ distinctio oritur quidem ex limitatione entis creati, a nobis autem cognoscitur ex separatione, vel mutatione, quæ esse potest inter rem vel talem modum. Hæc autem distinctio locum non habet inter esse et essentiam actualem, ut ostensum est, et ideo non est eadem ratio de hac et de aliis compositionibus ex natura et supposito, et similibus.

27. Atque hinc ulterius colligimus, si loquamur de ente creato quod in re ipsa existit, non tamen secundum omnia quæ in re ipsa habet, sed secundum aliquam mentis præcisionem, sic non esse necessarium, omne ens creatum includere aliquam realem compositionem. Quod etiam inductione demonstratur. Nam si consideremus substantialem naturam immaterialem, ut præcisam ab accidentibus, et ab actuali subsistentia propria, vel ab unione cum aliena, sic nulla realis compositio in ea reperitur. In naturis vero compositis ex materia et forma, licet integra natura non possit a tali compositione præscindi, tamen in partibus ipsis præcise conceptis non est talis compositio; atque hoc modo materia præcise concepta est simplex entitas substantialis, et similiter forma; simplex (inquam) respectu essentialis compositionis, nam compositio ex partibus integralibus excludi non potest, propter imperfectionem materiæ. Atque hac ratione forma accidentalis præcise concepta simplex est, nisi materialis sit, et inde habeat compositionem ex partibus integralibus, vel nisi intendi possit et remitti, atque ita habeat graduum latitudinem et compositionem; quæ sunt imperfectiones, seu compositiones provenientes ex peculiaribus rationibus aliquorum entium, non vero ex ipsa ratione entis creati ut sic.

Non ergo repugnat enti creato ut sic, quod, sub aliqua ratione præcise conceptum, sit simplex, absque reali compositione.

28. Neque hoc inficiari possunt illi auctores, qui essentiam creatam, et existentiam realiter distinguunt, quia necessario fateri coguntur, ipsam existentiam præcise conceptam esse simplicem entitatem, præsertim si spiritualis seu angelica existentia sit. Quia in ea non possunt excogitari partes, aut extrema ex natura rei distincta, ex quibus componatur. Et simili modo aliqua essentia creata præcise concepta erit simplex absque reali compositione; nam ut sic non includit compositionem ex esse et essentia, cum supponatur præscindi a suo esse, quod (juxta illam opinionem) fieri potest non solum mente, sed etiam re ipsa. Ut, verbi gratia, si ponamus angelicam naturam assumi a Verbo, talis natura, ut condistincta a Verbo, nullam realem et substantialem compositionem includeret, quia, ut sic, nec ex esse et essentia, nec ex natura et subsistentia constaret. Non est ergo de ratione entis creati ut præscindi non possit a reali compositione, quando non integre et adæquate concipitur prout in re est, sed secundum aliquam præcisam vel essentialis rationem. Neque contra hoc aliquid objicitur in illa tertia ratione, quod difficultatem novam ingerat, aut quod non sit necessario solvendum in omni sententia, etiam ab his qui putant compositionem ex esse et essentia esse realem, et ex rebus distinctis; nam illa compositio potest resolvi in componentia, et de ipsis componentibus inquiram an sint simplicia, vel composita; hoc posterius dici non potest propter rationes factas, et quia alias procederetur in infinitum. Si vero dicatur primum, habemus quod intendimus, quia ipsa essentia, quæ cum existentia componere dicitur, creata est, et actualis entitas.

29. Quapropter addendum ultimo est, omne ens creatum quantumvis præcise et incomplete conceptum, includere saltem aptitudinem ad compositionem, id est, quod possit cum alio ente, aut modo entis unum ens componere; imo includere etiam necessitatem, seu indigentiam alicujus similis compositionis cum alio ente, vel modo entis, ut in rerum natura possit existere, in quo necessario deficit a perfectione puri actus, et divinæ simplicitatis. Hoc totum patet ex dictis, quia nec substantia potest existere, nisi cum modo aliquo subsistendi, vel alio qui vicem eius

suppleat, cum quo necessario facit compositionem aliquam. Et eadem vel major ratio est de accidente respectu subjecti, et respectu actualis inhærentiæ. Et (quod certius est) omne ens creatum requirit actualem dependentiam, atque adeo compositionem cum illa. Hæc igitur imperfectio satis est ad declarandam rationem, et imperfectionem entis creati ut sic, neque ob eam necessaria est in creaturis realis compositio ex esse et essentia.

SECTIO XIV.

An de ratione entis creati sit actualis dependentia, et subordinatio ac subjectio ad primum et increatum ens.

1. Hactenus explicuimus rationem entis creati, absolute considerando intrinsecam compositionem ejus, et entitatem ejus per ordinem ad proprium actum essendi, a quo habet formaliter ut ens sit. Nunc explicanda et declaranda est amplius hæc ratio entis creati per habitudinem et comparisonem ad primum et increatum ens, nam cum comparatione illius analogice sit ens, optime per collationem ad illud ipsius ratio declarabitur.

2. Principio igitur supponendum est (id quod est certum apud omnes) ens creatum, quatenus tale est, essentialiter includere dependentiam a primo et increato ente. Quia hæc est prima ratio distinguens ens creatum ab increato, ut supra tractando hanc divisionem ostensum est. Item, quia saltem hoc modo est de ratione entis creati, ut habeat esse receptum ab alio, quod est habere esse dependens; ergo maxime a primo ente, quod habet esse ex se, non receptum ab alio. Denique omne ens hujusmodi est ens per participationem; ergo essentialiter pendet ab eo a quo rationem entis participat. De qua re fuse diximus in disp. 20 et 21, ubi explicuimus quid sit hæc dependentia, et quomodo dicatur essentialis creaturæ, quia ex vi suæ essentia illa indiget, non quia ipsamet dependentia componat intrinsece essentiam creaturæ. Quam vero relationem seu habitudinem ad creatorem includat ens creatum, vel ratione suæ essentia, vel ratione suæ actualis dependentia, constabit ex dicendis infra, disput. 47, de habitudine transcendentali et prædicamentali, et in disput. 48, de habitudinibus omnis dependentia vel actionis.

3. Ex hoc ergo principio sequitur primo,

omne ens creatum esse sub dominio Dei, quantum ad suum esse, id est, ita esse subiectum Deo, ut ab illo possit in nihilum redigi, et privari suo esse, per solam suspensionem illius influxus, quo ipsum conservat. Probatur ex dictis, quia ens creatum essentialiter pendet ab increato, in sensu exposito; ergo ex hac dependentia necessario sequitur prædicta subjectio; nam, hoc ipso quod creatura indiget divino influxu ut sit, de se est subjecta annihilationi, si tali influxu privetur. Sed quæres an hæc ipsa subjectio in ordine ad annihilationem sit tam essentialis creaturæ, sicut est ipsa positiva, seu radicalis dependentia. Respondetur, quantum ad id, quod ponit in creatura, esse æque essentialem; quantum vero ad id quod connotat, seu requirit ex parte Dei, non videri ita essentialem, si præcise et formaliter loquamur. Declaratur, nam essentialis dependentia entis creati ab ente increato formaliter solum respicit increatum ens tanquam infinitum principium, et pelagus essendi, et efficacissimum, ut possit sui participationem communicare, et hæc perfectio præcise sumpta sufficiens esset ad intelligendam in creatura rationem entis creati. At vero prædicta subjectio ejusdem entis in ordine ad annihilationem connotat in Deo libertatem in conservanda creatura, quam semel produxit, quæ libertas, quamvis ipsi Deo essentialis sit, atque ita ex parte Dei sit necessarius usus talis libertatis, ut creatura recipiat esse, et in eo conservetur, tamen ex parte ipsius creaturæ, et ad rationem entis creati ut sic, videtur hoc accidentarium; nam si per impossibile intelligeremus Deum non libere, sed necessario se communicare ad extra, nihilominus intelligeremus in creatura veram rationem entis creati, absque subiectione ad Deum in ordine ad annihilationem. Quia intelligeremus in Deo potestatem efficiendi et conservandi ens creatum, quod satis esset ad intelligendum ex parte ipsius entis creati essentialem dependentiam a Deo; non tamen intelligeremus ex parte Dei plenum dominium supra esse creaturæ, quia tale dominium non est sine libertate, et ideo nec in creatura intelligeretur subjectio in ordine ad annihilationem, quia hæc subjectio et dominium sunt correlativa, et uno ablato, alterum auferri necesse est.

4. Et hac ratione dixi, hanc subiectionem quantum ad id quod connotat ex parte Dei, non includi in ratione entis creati præcise ac

formaliter sumpti; quantum ad id vero quod per hanc subiectionem importatur in ipso ente creato, et quantum ad id quod ex parte ejus requirit, essentialis illi est hæc subjectio, et eandem omnino radicem, seu eundem gradum entis indicat, quem essentialis dependentia. Per hanc enim subiectionem nihil aliud significatur nisi ens creatum talis esse naturæ et essentia, cui non repugnat in nihilum redigi, si ex parte causæ non desit libertas ad suspendendum influxum, quo illi communicat esse. Atque hoc sensu dici potest, hanc subiectionem esse essentialem enti creato, ut sic, præsertim quia, licet per nostros conceptus unam perfectionem ab alia præscindamus, tamen absolute est de essentia Dei, ut habeat plenum dominium omnium creatorum entium, vel actu, vel potestate, ita ut si velit illa producere, non possit extra suum dominium illa constituere; ergo, e converso, seu eadem proportionem est de essentia entis creati, ut semper sit subiectum Deo, et sub ejus dominio, ita ut ab ipso possit in nihilum redigi. Unde ex hoc dominio, quod nobis notius esse videtur, optime confirmamus dependentiam quam ens creatum habet a Deo, non solum in fieri, sed etiam in conservari, quia si non ita penderet, non posset Deus ad nutum suæ voluntatis ens semel creatum in nihilum redigere, et ita non haberet plenum dominium ejus, quod divinæ perfectioni repugnat. Quæ ratio in dicta disput. 21 latius tractata est.

5. Ex quo ulterius colligere, seu addere possumus, aliam etiam subiectionem seu dependentiam a Deo esse intrinsecam enti creato, ut sic, scilicet, in agendo seu in causando. Potest autem hæc dependentia vel subjectio duobus modis declarari. Primo, absolute, et hoc modo videri potest non esse universalis, quia non est de ratione, vel essentia entis creati, ut aliquid agere possit. Alio modo potest hæc subjectio conditionate tantum, seu ex hypothesi intelligi, scilicet hanc esse conditionem entis creati, ut si quidquam efficere possit, in ipsa effectione necessario pendeat ab actuali concursu, et adjutorio primæ causæ, et entis increati. Et quidem si loquamur de propria efficientia, erit hæc posterior expositio adhibenda; si vero sermo sit de causalitate in genere, debet hæc conditio priori modo exponi, quia nullum est ens creatum quod non habeat aliquod causalitatis genus; nam si est accidens, vel est principium proximum efficiendi aliquid, vel

saltem formaliter afficit subiectum; si vero est substantia, aut est materia, et illa habet causalitatem materialem; aut forma, et hæc habet causalitatem formalem, et fortasse nulla forma est quæ non sit principium efficiendi aliquid, sicut etiam omnis substantia spiritualis et completa habet aliquam operationem, cujus est principium efficiens. Itaque in omni ente creato reperietur aliquod causalitatis genus, et aliquis modus communicandi suam perfectionem, in quo ab actuali Dei influxu essentialiter pendet. Quamvis diverso modo; nam causalitas effectiva entis creati pendet a Deo, etiam ut efficiente causa prima ac præcipua; aliæ vero causalitates, verbi gratia, materialis et formalis, non pendunt in eodem genere, sed in genere efficientis causæ; nam quod materia materialiter causat, necesse est ut illud ipsum Deus causet efficienter. Quæ omnia supra, disp. 22, latius tractata et declarata sunt.

6. Potest autem hic etiam quæri, an hæc subordinatio in agendo vel causando, formaliter pertineat ad essentialem rationem entis creati ut sic, vel potius sit tanquam proprietas ejus. Videtur enim hoc posterius esse dicendum, quia causare vel efficere, vel virtus etiam efficiendi, non pertinent ad essentiam entis creati, sed ad proprietates ejus; ergo dependentia in causando non pertinet ad rationem creati entis, sed ad summum erit tanquam proprietas consequens illud. In contrarium vero est, quia hæc dependentia non fundatur in aliqua qualitate, vel proprietate entis creati, quæ sit extra essentiam ejus, sed in intrinseca limitatione illius; ergo hoc modo pertinet ad essentiam non minus quam dependentia in esse. Atque ita sane dicendum est, aliud esse loqui de ipsa formalicausalitate seu dependentia, aliud de conditione entis creati, ratione cujus nihil potest se solo efficere, vel causare, nisi cooperante Deo. De priori clarum est non pertinere formaliter ad essentiam entis creati, ut ratio facta probat, et quia conservari potest integra essentia entis creati absque actuali causalitate, seu actuali adjutorio Dei ad causandum. At vero de posteriori conditione, seu radice hujus dependentiæ, dicendum est, in re nihil aliud esse præter essentiam ipsam entis creati ut sic, quia remoto etiam per intellectum omni alio superaddito tali essentia, invenietur ex vi sua hanc habere limitationem et imperfectionem, ut se sola non sit sufficiens ad aliquid agendum vel causandum.